

El fenomen sectari

Joan Gómez

Sociòleg. Tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya

El concepte de secta ha viscut un declivi paral·lel a l'auge del pluralisme religiós i la diversificació dels canals, de les formes i de la institucionalització d'altres fenòmens que giren al voltant de l'espiritualitat. Ara bé, convé fer la distinció si el fenomen ha entrat en decadència o, per contra, si el context ha canviat tant que el fenomen esdevé incognoscible de tal manera que la paraula ha esdevingut inútil. Així com ja no és comú parlar d'adulteri, no pas perquè hagi augmentat la fidelitat en el matrimoni sinó justament pel contrari —el matrimoni ha deixat de ser percebut com a indissoluble—, també la percepció del sectarisme ha reculat pel canvi del context.

Això no obstant, afirmar que la percepció del sectarisme ha canviat pel context, significa que el fenomen en si no ha variat? Per a respondre aquesta pregunta hauríem de recórrer a indicadors poc concloents, en la mesura que la difusió de l'accepció més popular del concepte és molt deutora d'un context de monopoli religiós, una forta institucionalització de la religió, un incipient procés de reconeixement de la llibertat religiosa i un acomplexat sorgiment d'iniciatives espirituals allunyades de l'ortodòxia.

Problematitzem el concepte

Deixant de banda que antigament, com a mínim des de les ciències socials, ja s'havia utilitzat el terme *secta* en un sentit acadèmic precís i no estigmatitzador, actualment la definició de secta topa principalment amb tres obstacles, des del meu punt de vista —gestor de la diversitat religiosa—, que prima més l'adequació amb la realitat que el rigor conceptual.

Tres obstacles de la definició de secta

En primer lloc, la definició de l'objecte d'estudi a partir d'un tipus ideal no suporta la contrastació empírica, en la mesura que si s'adapta una definició molt àmplia, inclou institucions que el sentit comú rebutja titllar de sectes, i que si és molt restrictiva es refereix a casos dispersos, molt diferents entre si dels quals l'agrupació sota un mateix concepte no respon a unes característiques comunes pròpies, sinó a la no pertinença a un grup reconegut com a legítim.

En segon lloc, es constata la dificultat de trobar indicadors de conducta desviada (patològica des de la psicologia, delictiva des del dret o asocial des de la sociologia). Si ens limitem a qualificar com a sectes aquells grups que han comès determinats delictes, és millor explicitar-ho en aquests termes que no pas emprar el concepte secta, que dona a entendre alguna altra característica comuna. En canvi, si optem per indicadors més refinats, difícilment superaran els biaixos morals sobre què són una creença, pràctica o agrupació legítimes.

Finalment, ens trobem un obstacle derivat de la dificultat de circumscriure les sectes a l'àmbit religiós, quan costa tant delimitar aquest altre fenomen. En aquests moments, la diversitat religiosa és tan vasta que fins i tot podem qüestionar si tot el que hi englobem té alguna característica comuna que justifiqui ser qualificat de religió. Evidentment que també es podria optar per una definició més restrictiva, però aleshores és fàcil excloure sense voler alguns fenòmens que tenen grans paral·lelismes amb realitats que unànimement entenem

La diversitat religiosa és tan vasta que fins i tot podem qüestionar si tot el que hi englobem té alguna característica comuna que justifiqui ser qualificat de religió.

com a religioses. De fet, el pluralisme religiós és tan creixent, no només en nombre sinó també en diferenciació, que sembla raonable introduir criteris que resulten controvertits en els millors dels casos i inversemblants en molts d'altres. Algunes entitats presents a Catalunya de forma més o menys formal poden il·lustrar els dilemes que s'obren amb vista a delimitar el fenomen religiós.

Podríem preguntar-nos, arran de Scientology, si una religió pot tenir ànim de lucre. Si no neix amb ànim de lucre, però els membres s'hi lucren, continua sent una religió? I si hi ha barreres econòmiques per a l'accés a la iniciació? I allunyant-nos d'aquest cas concret, si rep finançament públic o d'origen diferent a les seves obres de pietat, fins quan es pot considerar encara una religió?

D'altra banda, també trobem a Barcelona l'Església Essència, creada per F. E. Eckard Strohm, de la qual ell és el superior amb el nom de Pax Immanuel II, i com a tal designa nuncis i arquebisbes, que al seu torn ordenen preveres, els quals vesteixen amb camisa i clergyman que els dona una aparença idèntica a la dels seus homòlegs catòlics. El mateix fundador d'aquesta Església ha estat el descobridor de diversos processos kàrmics, pràctiques per connectar amb el subconscient del pacient i transmetre estructures vibracionals, i ha fundat diverses iniciatives que ofereixen cursos de cirurgia energètica, d'hipnosi natural o d'anàlisi cabalística. Quina credibilitat ofereix cadascuna d'aquestes iniciatives aparentment antagòniques? Un líder pot fundar estructures propagadores de tradicions ostensiblement diferents o només es poden considerar legítimes si renega de la primera en crear-ne una de nova? Que no hi hagi antecedents històrics que hagin creat sistemes excloents és signe de profetisme o hem de sospitar d'alguna mala pràctica? I que a més d'un mateix fundador també hi hagi per-

Les singulars prerrogatives que ofereix la regulació de la personalitat jurídica de les entitats religioses fan molt llaminera l'adquisició d'aquest tipus de figura jurídica i poden atraure organitzacions que no es corresponen exactament amb el que tradicionalment s'ha definit com a religió.

sonal professional que s'impliqui en ambdues tradicions simultàniament, cal entendre-ho com a signe de coherència o de contradicció?

Un altre exemple paradoxal el trobem en els *pastafaris*, creats com una paròdia per contrarestar la influència dels moviments creacionistes en el sistema educatiu de l'estat de Kansas. Reconeguda legalment com a religió a Estats Units d'Amèrica, la *Church of the Flying Spaghetti Monster* ha traspasat les fronteres que va originar la seva fundació, ja ha estat reconeguda com a religió a Holanda i actualment estudia recórrer la denegació del Ministeri de Justícia espanyol. El sentit comú porta a considerar aquest moviment com una *boutade*, però amb quin argument un tribunal pot denegar la seva inscripció com a entitat religiosa si hi ha prou persones disposades a reconèixer oficialment que confessen aquest credo? L'excentricitat d'una creença pot ser un motiu de denegació? Quina variable es podria establir per objectivar allò creïble i allò increïble? Un jutge valorarà la consciència dels qui representen l'entitat? I a partir d'aleshores, s'avaluarien totes les noves entitats? Les tradicions ja regularitzades es considerarien creïbles per sempre més o també se les hauria d'examinar periòdicament?

Com veurem més endavant, les singulars prerrogatives que ofereix la regulació de la personalitat jurídica de les entitats religioses fan molt llaminera l'adquisició d'aquest tipus de figura jurídica i poden atraure organitzacions que no es corresponen exactament amb el que tradicionalment s'ha definit com a religió. Al cap i a la fi, podem preguntar-nos si el motiu d'entendre les religions com a tradicions (antigues) i no com a creacions (noves) es troba en la influència de les ins-

titudions dominants que, lògicament, són antigues perquè han necessitat temps per a consolidar-se.

Prejudici antireligiós

El concepte de *secta* conté un fort prejudici antireligiós, en la mesura que qualsevol grup social pot esdevenir subjecte dels abusos que s'atribueixen a les sectes, però només en el camp religiós arriba a establir-se tan clarament un terme per identificar un grup que es desvia. És habitual que en presentar una confessió desconeguda l'interlocutor preguntí si es tracta d'una religió o d'una secta. En canvi, és molt menys habitual que en parlar de partits polítics o empreses algú demani com es poden distingir aquests respecte d'organitzacions criminals o de màfies, quan en alguns casos hi ha coincidències notables.

Per tant, el terme secta triomfa en la mesura que hi ha un prejudici antireligiós segons el qual tot grup religiós és, en essència o en potència, sectari. Les sectes sovint són adjectivades com a destructives, però no pas per a distingir-les de les constructives, que no sabem si existeixen perquè ningú s'hi refereix així. Les sectes només són definides per atributs negatius, i en cap cas es té en compte que si partim del supòsit que existeixen i triomfen podrien tenir alguna funció social o podrien satisfer alguna necessitat personal: només s'expliquen per una malèfica personalitat dels líders que tenen l'habilitat d'explotar la debilitat que moltes persones travessen en algun moment de la seva vida.

Atractiu del concepte secta

Aquesta proliferació del concepte de *secta* no es pot justificar només per l'existència de grups religiosos consolidats que pretenen deslegitimar qualsevol competència, sinó també per l'irrebatible atractiu del concepte: per un costat, les sectes són aparentment evidents, encara que el concepte sigui fictici. Les sectes són una forma senzilla de

Si un grup religiós creix, és una secta que empra tècniques de manipulació psicològica. I si es manté reduït, és una secta perquè és hermètica.

referir-se a una realitat, encara que indueixi a error, com passa amb el concepte de raça. Hem aconseguit estendre la idea que científicament no hi ha races humanes, malgrat l'evidència que els millors basquetbolistes són negres i els millors nedadors són blancs, bo i sabent que el color de la pell no té res a veure amb les habilitats esportives. Com tots els prejudicis, es tracta d'un concepte autojustificatiu: si un grup religiós creix, és una secta que empra tècniques de manipulació psicològica. I si es manté reduït, és una secta perquè és hermètica. Si té un líder messiànic es tracta d'un il·luminat, si no té un líder reconegut és una organització opaca. Si els membres hi dediquen molts temps i diners és que són explotats, mentre que si l'organització té recursos propis és una tapadora. Sempre hi ha una explicació que permet desacreditar l'organització.

Context que propicia el concepte de secta

Com hem avançat, el concepte de *secta* ha reeixit en un context social determinat i és la transformació del medi social que ha tornat obsolet el terme. Evidentment, no estic referint-me exclusivament a un debat filològic o semàntic, sinó que el desús de paraula ha assossegat la realitat que maldestrament pretenia descriure: estudis acadèmics, entitats d'investigació, denúncies, llistes, autopresentacions com a víctimes, etc.

Val la pena enumerar les característiques del context que facilita la popularització del terme *secta* per a continuació reconèixer que han reduït molt el seu vigor. El monopoli religiós (en aquest cas, catòlic), sigui de forma oficial en l'ordenament legal o sigui una conseqüència cultural del transcurs de la història, propicia una comprensió comuna

La irrupció de moltes noves iniciatives, sobretot de caire oriental, va suscitar tanta curiositat com malfiança en la població, així com encerts i abusos per part dels promotors.

del marc conceptual: és a dir, tant si s'adopta la creença teista com si es nega, hi ha *grosso modo* un consens sobre com s'ha d'entendre aquesta divinitat que es confessa o s'abjura. En el nostre cas, la sacralització de la unitat i l'estructura institucional que identifica la confessió (catolicisme) amb la seva plasmació orgànica (Església catòlica), contribueix a una pressió molt forta contra qualsevol desviació de l'ortodòxia, caracteritzada d'herètica si es presenta com a cristiana o com a inconcebible si no hi estableix cap vincle.

La llibertat religiosa —i per extensió tots els drets fonamentals— no es pot garantir només amb la seva formulació legal, sinó que cal que el conjunt de la ciutadania i els agents socials respectin el seu exercici i entenguin el capteniment que han de mantenir envers la resta per no impedir la manifestació de les creences de cadascú. L'impuls secularitzador iniciat a la fi de la dictadura franquista va menar a un incipient procés de reconeixement de la llibertat religiosa que desembocaria en la constitució de 1978, però que de fet encara resultava molt estigmatitzadora envers qualsevol novetat en l'àmbit religiós.

Aquesta obertura legal, acompanyada de la indolència general, provocava tensions en el si de les noves iniciatives, que sorgien amb plantejaments completament nous però que eren encasellades en velles categories. Aquests prejudicis no han estat superats fins a l'arribada de molts immigrants d'origen extraeuropeu desconexedors dels paràmetres habituals en el nostre país.

Conseqüències de l'estigmatització

La irrupció de moltes noves iniciatives, sobretot de caire oriental, va suscitar tanta curiositat com malfiança en la població, així com

encerts i abusos per part dels promotors. En conseqüència, es va intensificar la informació sobre sectes, que alhora que saciava l'interès pel nou fenomen, alimentava l'alarmisme. La necessitat d'imatges per a il·lustrar aquesta informació va provocar que ràpidament s'associés el fenomen sectari a grups que oferien una imatge estrafolària o que realitzaven pràctiques percebudes com a estrambòtiques, independentment que hi pogués haver grups més discrets i alhora realment perillosos per als adeptes i les seves famílies. Aquesta associació d'exotisme i manipulació psicològica es pot il·lustrar amb un parell d'exemples.

Hermetisme

L'aparició de notícies sobre suïcidis col·lectius, aïllaments severos o pràctiques orgiàstiques sempre han acaparat molta atenció. Ara bé, com que és molt difícil que periodistes o investigadors accedeixin a grups que preparin o realitzin activitats escandaloses o delictives, els mitjans solen cobrir aquesta mancança amb altres imatges de context. Sukyo Mahikari, un moviment d'origen japonès que practica una imposició de mans sense contacte, va ser víctima d'aquesta pràctica periodística que va provocar un gran trasbals intern. El programa *Informe Semanal* de Televisió Espanyola va utilitzar imatges captades amb càmera oculta sense autorització durant un reportatge sobre les sectes destructives. Evidentment, els familiars de molts membres que havien estat gravats van relacionar l'entitat amb les pràctiques lesives i abusives que el documental explicava sobre altres organitzacions. Que una entitat acusada subliminarment de perillosa surti a desmentir les injúries d'una televisió pública no aconsegueix eliminar el descrèdit que això suposa, i té dos efectes: tensions amb l'entorn dels membres, que troba sospitosos que els membres neguin tan unànimement i de forma tan taxativa les acusacions, i també un tancament de l'organització cap a cap tipus d'informador extern, sigui de caràcter acadèmic o mediàtic. En conclusió, la falsa acusació produeix l'hermetisme que pretesament s'havia denunciat.

Processons

L'activitat més visible dels Hare Krishna és el *sankirtan*, una processó en la qual es recita el *mahamantra*, habitualment abillats amb túniques de color safrà i tocant les kàrtales i mridangues. Aquest costum va instaurar-se als anys vuitanta, en contrast amb el procés d'invisibilització de l'Església catòlica pel qual els capellans renunciaven a les sotanes i les parròquies renunciaven a les processons fora dels temples com a pràctiques que envaien l'espai públic i recordaven la posició dominant de l'Església. Aquesta pràctica del grup ISKCON va ser objecte de befa i va esdevenir el símbol d'alienació, de manera que els líders van buscar formes de reduir la seva sobreexposició i esquivar la pressió a la qual es veien sotmesos. Aquesta discreció ha durat anys fins que recentment s'ha reiniciat en un context absolutament transformat.

Durant els darrers trenta anys, musulmans i sikhs, aliens a la possible estigmatització d'una pràctica que mai no han considerat invasiva, han celebrat processons com a legítima manifestació de la seva fe. La majoria d'aquestes comunitats estan formades per fidels provinents de països no secularitzats, on la idea de separar la religió de la resta d'àmbits públics (via pública, política, educació, etc.) resulta absurda. La festa islàmica de l'Aixura (sobretot entre els xiïtes) i la commemoració sikh del Baisakhi han estat tradicionalment celebrades amb vistoses processons, i l'augment de la població musulmana i sikh a Catalunya han incorporat una nova festivitat aquí. Aquesta desfilaria no problematitzada ha fet reaccionar aquells catòlics que havien cessat aquesta activitat, que la recuperen progressivament. En la mesura que s'ha vist que altres tradicions religioses poden manifestar-se per places i carrers, el catolicisme recupera una tradició que ha perdut en bona mesura la continuïtat intergeneracional. L'estigmatització dels Hare Krishna ha conduït aquest grup a seguir pràctiques a redós del grup majoritari, de manera que la seva originalitat i creativitat han quedat capades fins que altres grups més nombrosos i menys susceptibles a les pressions han normalitzat la presència en l'espai públic.

No es denuncia les sectes pel contingut del credo, sinó pels mitjans que utilitzen per imposar-se sobre la voluntat.

Interpel·lacions

El problema de les sectes

Les sectes són percebudes com a problemàtiques per les creences que professen, per les tècniques que utilitzen o per les finalitats que persegueixen?

Considerar que hi ha creences problemàtiques (patològiques o delictives) ens posaria en el cul-de-sac d'admetre que hi ha creences legals i creences il·legals: si no tot està permès de creure, és que no hi ha llibertat de consciència. Jurídicament, els límits més aviat solen situar-se en l'acció i no pas en el pensament. Per tant, no es denuncia les sectes pel contingut del credo, sinó pels mitjans que utilitzen per imposar-se sobre la voluntat. Ara bé, aquests mitjans no estan només en mans de grups religiosos. Experts en psicologia, màrqueting, pedagogia, criminologia o policia coneixen, investiguen i perfeccionen aquestes tècniques. Tindria sentit renunciar a tècniques de reeducació per a interns reincidents de centres penitenciaris o drogoaddictes sotmesos a programes de desintoxicació? ¿No s'apliquen les mateixes tècniques aplicades a finalitats reconegudes socialment i dirigides per personal qualificat?

Existeixen algunes entitats missioneres —certament en l'àmbit evangèlic, però no podríem afirmar que sigui exclusiu d'una confessió— que fan proselitisme entre la població amb addicció a les drogues d'entorns depauperats. Van a buscar persones als marges de la societat, sovint relacionades amb el fracàs escolar i amb la petita delinqüència, sense expectatives laborals, amb alta inestabilitat familiar, etc. Els missioners, que sovint han sortit d'aquests mateixos ambients,

La diferència entre sectes i les institucions que tenen la legitimitat d'utilitzar les mateixes tècniques es distingeix justament per la finalitat que persegueixen i l'autoritat que els reconeixem.

es presenten com a exemples reeixits de superació de tots els mals, i ofereixen la salvació —de Déu— a través de la conversió i una disciplina asceti.

L'establiment de normes estrictes sobre el que és correcte o està permès (virtuts i pecats); separació de l'individu respecte el seu entorn familiar i d'amics que l'havia enfonsat en el bucle de la delinqüència o la droga; gestió de diners, temps i relacions socials; clara jerarquia entre els missioners-terapeutes i els usuaris; promesa d'una vida sana i millor qualitat de vida; nova comunitat de referència; adopció de símbols i rutines identificatius del nou context...

¿Com hem de jutjar aquests processos de reeducació radical? Poden semblar abusius per aquells que no comparteixen els valors predicats, però ¿estan justificats si s'obtenen resultats satisfactoris a nivell d'inserció social i d'autonomia i autoestima personal?

Tot fa pensar que la diferència entre sectes i les institucions que tenen la legitimitat d'utilitzar les mateixes tècniques es distingeix justament per la finalitat que persegueixen i l'autoritat que els reconeixem. Al cap i a la fi, el debat sobre l'ús de tècniques d'influència se situa al mateix punt que l'ús de la violència: és difícil jutjar una acció sense saber qui l'ha exercit contra qui o en nom de qui actuava el qui ha infligit la pressió. Empresonar o segrestar, ensenyar o adoctrinar, ocupar o alliberar, violar o lligar, explotar laboralment o realitzar-se personalment. Costa dictaminar quan es desconeix la legitimitat del subjecte.

Grups amb finalitats destructives poden trobar més marge d'actuació sota l'empара de la llibertat religiosa a causa que la seva regulació ofereix més garanties que les organitzacions d'altres àmbits.

Llibertat religiosa

Convinguem o no que les sectes defineixen una realitat concreta, en cap cas podem negar que existeixen grups que exerceixen pràctiques de manipulació psicològica, entre els quals en trobem de caràcter religiós. Ara bé, el concepte secta posa el focus sobre uns grups que tenen aquest caràcter, i la falta de designació d'altres àmbits fa que costi més referir-s'hi. Per un costat, s'explica que les sectes pertanyin a l'àmbit de la religió perquè aquesta configura la identitat de les persones i accedeix a la seva intimitat. Però, per l'altra, grups amb finalitats destructives poden trobar més marge d'actuació sota l'empара de la llibertat religiosa a causa que la seva regulació ofereix més garanties que les organitzacions d'altres àmbits, com, per exemple, per l'autorització de formes d'organització més laxes que les organitzacions civils (organització democràtica, no discriminació per gènere) o que les empreses (control fiscal i financer). Les anomenades sectes són religions corrompudes o són bandes de malfactors que adopten una pàtina religiosa per escapolir-se del control?

Sectarisme dintre de les religions

Els trets que s'associen al sectarisme (fanatisme, coerció i violència, control social, aïllament, normes de conducta estrictes, jerarquia, secretisme, submissió, promesa intangible...) s'atribuïen al final del segle XX a grups creats per líders que es presentaven com a innovadors o com a renovadors de tradicions que resultaven molt llunyanes

“ El reiterat recurs al terme *secta* —amb la seva connotació religiosa— ens amaga que molts grups que empren totes les tècniques esmentades que s'associen al fenomen sectari tenen elements en comú que s'obvien sistemàticament i que no pertanyen necessàriament a l'àmbit religiós.

als neòfits. Demaneu a algú que us dibuixi un sectari, i us pintarà algú amb una imatge associada a corrents budistes o hinduistes. Això ha canviat.

En canvi, si busquem quins grups religiosos són, al començament del segle XXI, sospitosos d'incórrer en aquestes característiques, més aviat hauriem d'assenyalar moviments que es reivindiquen com a autèntics continuadors o restauradors de grans tradicions culturals mil·lenàries que es nodreixen d'immigrants. Vegeu, si no, com s'associa l'Islam (terrorisme, submissió de la dona, etc.) o els xinesos (explotació laboral, explotació sexual, tràfic de persones) a delictes que també cometen compatriotes però als quals no es designa la seva identificació religiosa o cultural.

Sectarisme fora de les religions

Ara bé, el reiterat recurs al terme *secta* —amb la seva connotació religiosa— ens amaga que molts grups que empren totes les tècniques esmentades que s'associen al fenomen sectari tenen elements en comú que s'obvien sistemàticament i que no pertanyen necessàriament a l'àmbit religiós. A continuació esmentaré tres exemples de violència que requereixen algun tipus de relació sectària entre els membres, uns valors oposats a allò políticament correcte i uns mitjans inadmissibles tant legalment com moralment.

La cèl·lula que va perpetrar els atemptats de Barcelona i Cambrils només es pogué crear amb un captador i unes tècniques de manipulació psicològica que dotessin els joves d'una nova personalitat, un nou projecte vital, un nou grup de referència, uns nous incentius. Per tot això es posa èmfasi en la seva motivació religiosa, malgrat que aquesta identificació produeix estupefacció dintre de les comunitats religioses i suspicàcia sobre el paper d'aquestes. Deixant de banda les implicacions polítiques i les responsabilitats policials que encara s'han d'esclarir, tot fa pensar que la clau interpretativa de la creació i la consolidació de la banda rau més en elements psicològics (autoidentificació, aspiracions, relacions, etc.) que no pas en indicadors socials (inserció laboral, èxit acadèmic, estabilitat familiar, etc.). ¿És possible dur a terme en grup la preparació d'un atemptat terrorista, amb la mentalització per a la immolació abans de la detenció, si no és en un col·lectiu que té tots els ingredients sectaris?

Al voltant dels clubs de futbol existeixen bandes, molt ben organitzades, d'homes extremament violents, identificats obsessivament amb un club al qual atribueixen uns determinats valors, executors d'uns rituals sacralitzats que confirmen la pertinença al col·lectiu i autoerigits en defensors d'uns colors davant d'altres adversaris que són demonitzats. Que un club de futbol no tingui a ulls de la majoria cap sentit ni pretensió transcendent, permet negligir que hi ha grups fanàtics que es comporten com si en tinguessin? Què distingeix aquests grups de les sectes religioses, més enllà que el fet que la concepció de sagrat d'aquestes coincideix amb el concepte majoritari i en canvi els *hooligans* sacralitzen uns elements que la majoria consideren profans?

Finalment, l'exemple més distant —per la menor institucionalització— és la *Manada*, grup de cinc joves detinguts per la violació d'una jove a Pamplona. Aquesta banda es va fer famosa per l'exhibició impúdica de les seves agressions —i posteriorment per una controvertida sentència judicial—, però lamentablement no és un cas aïllat i per tant ho podem esmentar com un exemple d'un fenomen més ampli. Violència, abusos sexuals, drogues, competitivitat, supremacisme, col·legisme entre els membres, etc. Què ens impediria titllar-ho

“ Ves que parlar de sectes no sigui la pantalla perfecta per acusar —de vegades amb tota la raó— les religions i alhora per amagar realitats tan potents que tenen la força per imposar-se sense ser assenyalades.

de secta? La falta de transcendent? La informalitat del grup? La manca de voluntat de perpetuació?

Les característiques que trobem a faltar en cadascun dels tres exemples, són comunes a tots els grups popularment acusats de sectaris? Al cap i a la fi, sembla que canviem la definició de secta segons els grups que la intuïció —o subjectivitat— ens porta a associar, en lloc de titllar uns grups o altres en funció d'uns criteris fixes i establerts.

Religió com a pantalla

La religió és més procliu al sectarisme que la joventut o el masclisme? Les conseqüències de la socialització dels joves en el patriarcat, no esdevenen més perniciosos que les de la degeneració de les religions? Per què insistim en el factor religiós subjacent i obviem la variable de gènere —o el consum de drogues, la lluita pel poder, etc.— molt més constant?

I encara podem anar més enllà: Joan Estruch, fa més de vint anys ja es preguntava si hi havia cap institució que complís tantes característiques sectàries com un exèrcit. Repetim-les: fanatisme, coerció i violència, control social, aïllament, normes de conducta estrictes, jerarquia, secretisme, submissió, promesa de destí intangible... És que la suposada funció de defensa els exculpa? La condició d'organisme estatal —o públic— els exonera de responsabilitat en aquest aspecte? Al contrari, no hauríem de ser més exigents en el respecte a les llibertats

individuals per ser un organisme oficial? Les sectes religioses, antigues o modernes, no tindrien també algun eximent per l'alt valor que se suposa a la religió?

El sectarisme evoluciona, canvia de cara, es transforma i és greu. Però mentre ens entretenim disseccionant el sectarisme religiós, obviem les institucions que tenen prou poder per no ser qüestionades. No es tracta de xacres subjacents a totes les cultures i religions? Ves que parlar de sectes no sigui la pantalla perfecta per acusar —de vegades amb tota la raó— les religions i alhora per amagar realitats tan potents que tenen la força per imposar-se sense ser assenyalades. Quina gran victòria que s'apunta el poder —ara tan secularitzat— quan busquem el sectarisme només entre les religions. I quanta impunitat que tolerem quan justifiquem involuntàriament el sectarisme —que no reconeixem— de les institucions que compartim.